

priori, o ens resignin a deixar-ho en el terreny dels problemes, mantenint com a possible la més dubtosa.

¹ Aquesta insistència i l'haver recollit el doc. de 1292 potser indica que Alart ja sospitava que sota el *Kaldegas* de 839 etc. hi havia «gat amagat»; i no és estrany que en el de 1292 vagi deixar de donar precisions si recordem que l'*InuLC* és un recull de retalls autògrafs d'ell, que, sorprès per la mort, no va deixar en estat publicable. — ² Comprovant-ho millor veig que no és una: es tracta de dues versions, una mica diferents, d'una butlla del S. XI: la que ell cita és a favor del monestir de Ripoll, i Ponsich cita la versió a favor de Cuixà (*Marca*, 980.90), on, en context no gaire diferent, apareix la forma *Callegas*. Es nota que en totes dues versions apareixen altres NLL derivats de CALDUS amb *ld* (no pas *l* ni *ll*, en l'una ni en l'altra): *Caldarios*, *Comacalida* i algun altre col. (981).

Calderitx, V. vol. I, 87 *Caldentei*, V. vol. I, 86-87 ²⁰

La CALDERONA, El CALDERÓ

1) *Serra de la Calderona*, serra del Centre del P. Valencianà, que s'estén per les comarques de l'Horta, el Camp de Morvedre i el Camp de Llíria, en direcció general N-SE. Els 3 següents es poden referir tots a la Serra (1) cap a la qual sens dubte tiren.

2) *Camí vell de la Calderona*, al Puig de Santa Maria (xxx, 53.10); 3) *Camí de la Calderona*, també anomenat «camí fondo de Montcada», a Museros (xxx, 116.18); 4) *La Calderona*, partida d'Albalat de Tarongers.

5) *La Calderona*, raval del terme de Ràfol de Salim (Vall d'Albaida) (xxxii, 144).

6) *Calderó*, partida de Torrent (Horta de València) (xxx, 137.3).

7) *El Calderó*, partida de Llutxent.

8) *El Calderó*, partida de Montesa.

9) *Es Calderó*, «taula» a *Es Mercadal* (Menorca) (xliv, 26.12).

10) *El Calderó*, partideta de Tuixén (Alt Urgell) (xxxviii, 39.1).

El 10) és un dim. del tipus estudiat a continuació.

⁴⁵ *ETIM.* És molt versemblant que tant *La Calderona* com *El Calderó* (llevat el 10), vinguin d'un plural àrab en *-án* del mossàrab *calde(i)r*, «caldera», en el sentit figurat de «lloc embassat (com una caldera plena d'aigua)»; V. l'art. següent. J. F. C.

CALDERS, CAUDIERS

Calders és nom d'un municipi de la comarca del Bages, al NE. de Manresa, a la vall de la *Riera de Caldés*; un altre municipi de Bages es diu *Monistrol de Caldés*, on es forma la susdita *Riera de C.* per la unió de dues rieres. I un del Vendrell (B. Penedès), situat al cim d'un turó, té el nom de *Sant Vicenç de* ⁶⁰

Calders. Hi ha, a més, *Riu de Caldés* als Ports de Morella, afluent del Bergantes. I *Caudières*, municipi del Conflent, de forma variant.¹

Prové del ll. CALDARIUM 'calderó, vas de metall', que hom ha aplicat a certs estanys o un bassal, potser per la seva forma comparable a la d'una caldera; cf. *olla* 'gorg', ben comú en la toponímia catalana (*DECat* IV, 54a6 ss.). Notem que al llarg del curs de la *R. de Caldés* abunden bassals i gorgues (ib. II, 422b11), i la zona del Vendrell, on està situat Sant Vicenç de Caldés, era, a l'època antiga, lloc pantanós, ple d'estanys, segons que s'esbrina dels documents antics. Així, un escrit de 1180 esmenta un «stagnu quod est in medio *Caldarii* et Calafel» (Balari, *Orig.*, 153; Bast.-Bass., colle. 339.4).²

En documents antics aquest nom es donava ultra la forma normal, *Calders* (o en grafia llatina *Caldar-*), en la variant amb ll [H] com en l'exemple *Kallerio* del doc. de 1013 (n. 2), grup que havia resultat per l'efecte assimilador de la *-l- (-l/d- > -ll-)* i que, a més, era susceptible de passar a *ul* (*Caulers*)³ amb diferenciació; i es pot veure també en la var. *Cauders* una vocalització de la *-l-* implosiva davant consonant dental.

DOC. ANT. *Calders* (Bages) 932 (vegeu la n. 2); 1050-1150, llistes de les parròquies del bisbat de Vic publicades per A. Pladevall contenen tres esments de *Callers*; 1105 *Callers* (*Hist.Lgd.* v, 800), 1135 castrum *Callariis* (D'Albon, *Temple*, p. 75); 1182, Sig. P. de *Callers* (*Cart. de Poblet*, p. 20); 1196 *Caldariis* (Kehr, *Papsturk*, p. 572) etc.

Sant Vicenç de Caldés: el *Cartulari* del mon. de S. Cugat del Vallès (que tenia drets extensos en aquesta zona) en conté molts testimonis: 1037 «--- de ipso *Kaller* de collo ---» (II, 204); 1037 castrum *Kaldarium* (II, 202); 1047 castrum S. Vincencii (II, 256); 1069 kastro *Kallarii* (II, 332); 1120 S. Marie de *Calderio*, cum ipso castro, cum stagnis et aquis, et S. Vincentii (III, 46); 1171 S. Vincenci (III, 237); 1180 «in termino de *Cauders* in parr. S. Salvatoris» (III, 280); 1180 «t. castrum nostrum de *Calders*» (III, 282); 1243 castrum de *Caldario* (III, 495); 1331 S. Vincentii de *Caulers* (*Misc. Griera* I, 378).

El *riu de Caldés* (Morella) s'esmenta en el Capbreu de Morella, de 1443 (Milian). *Calde<r>s* és un dels 23 epígrafs en què es divideix aquest text (inèdit), folis 61-63. S'hi llegeix: «una torre a *Riu de Caldés*» (f 61R), «una vinya a *Riu de Caldés*» (61R), «un mas a *Riu de Caldés*» (61V); s'esmenta a més en doc. de 1547 (*BABL* XII, 178).⁴

Caudières (en grafia oficial francesa *Caudiès*): Aquest municipi del Conflent es troba al límit entre el Capcir i l'Alta Cerdanya; notem, a més, l'existència de *Caudières* del Fenollet, municipi a l'extrem NE. de la comarca, i de parlar llenguadocià.

PRON. POP.: *kəudiɛs*, sentit al poble mateix,⁵ i a Ralleu i als Angles.

DOC. ANT. Ponsich (*Top.*, 100) registra *Calders* en docs. de 1130, 1217, 1267 i 1268, i Alart en un de